

“Les generalitats actuals són una manipulació política de la història”

Eva Serra (Barcelona, 1942) és historiadora i professora titular d'història moderna a la Universitat de Barcelona. Recentment, ha coordinat la publicació dels documents referents a les corts catalanes de l'època moderna.

Diu que la Generalitat no era el conjunt d'òrgans de govern, sinó la comunitat de tots els governats. Què vol dir exactament això?

—A Catalunya, històricament, s'entenia per *Generalitat* el conjunt del territori, mentre que l'organisme de govern era la Diputació del General. Hi ha una constant confusió entre Generalitat i Diputació en què incorren la major part dels autors a partir del segle XVIII, quan la institució ja ha estat bandejada. El mot *Generalitat*, des de l'origen, és sinònim d'universitat o comunitat política, d'interessos generals d'aquesta comunitat, d'interessos fiscals o uns altres encomanats a l'administració, i també sinònim de cadascun dels impostos generals percebuts i administrats per la Diputació en nom dels braços. Per contra, la Diputació, en l'entitat orgànica i administrativa, era anomenada Casa de la Diputació.

—En quin moment *Generalitat* es converteix en sinònim de govern?

—L'Estatut d'Autonomia del 1932

TINA BAGUÉ

diu que la Generalitat és l'òrgan representatiu, integrat pel Parlament, pel president i pel consell executiu o govern, cosa que també recollirà el del 1799. O sia, s'ha creat una nova concepció que caracteritza el conjunt dels òrgans de govern i exclou allò que era el significat bàsic original: la comunitat de tots els governats, que en termes democràtics voldria dir "la Generalitat som tots". És l'ús d'un nom vell per a designar una cosa nova. A més, no hauria de dir-se *diputat* i *diputació* sinó *deputat* i *deputació*, que prové de l'etimologia llatina. És una evolució fonètica o un castellanisme insidiós que ha arribat per via del modern règim d'administració local espanyol.

—Amb quina finalitat es va crear la Generalitat, ara fa 650 anys?

—No fou cap creació premeditada sinó el resultat de les peticions de diners dels reis, especialment de Pere el Cerimoniós, que per pagar el donatiu obligaven a crear impostos i a recaptar-ne. La recaptació la feia una comissió delegada de la cort general, que era temporal, però que es va convertir en un organisme permanent. En el cas català es va consolidar a Cervera el 1359, però encara no hi havia consciència que es creava una nova institució. El procés havia començat el 1289, però no fou fins a les corts de Montsó del 1362 i 1363 que es crearen els impostos més característics, que s'anomenaven les *generalitats*. Sigui com sigui, la cosa més interessant de la institució és el component privilegiat, on conflueixen eclesiàstics, cavallers i ciutadania. Era un organisme interestamental.

—La Generalitat era una institució poderosa, amb relació al poder reial?

—Es va fent poderosa. Segurament fou més poderosa als segles moderns que als medievals. Es diuen institucions medievals, tot i que el seu gran desenvolupament comença al segle XV. En el cas català, el canvi de dinastia per la dels Trastàmara va ser l'ocasió d'una detallada reglamentació a partir del 1413. És també al segle XV que es concreta la tasca de la Generalitat en la defensa de les lleis. És aquesta *observança* en el compliment de la legislació i la hisenda que la fa poderosa, sobretot quan els ingressos creixen, perquè la

Generalitat té els impostos i l'estalvi del país. A l'entorn del 1599 les finances de la Diputació assolien les 170.000 lliures anuals i les del rei només arribaven a 40.000 a Catalunya.

—La creació de la Generalitat valenciana fou un procés paral·lel i amb característiques idèntiques, o bé hi ha diferències substancials?

—L'origen de la Generalitat valenciana és també la fiscalitat de l'estat i les necessitats de diners dels reis; és a dir, neix a les assemblees parlamentàries. El precedent d'imposts extraordinaris es troben el 1329. El 1418 agafa l'estructura definitiva: dos diputats per cada un dels tres braços i un equip tècnic de 12 persones de composició paritària de tots tres estaments. Això no va trigar a esdevenir una estructura administrativa permanent, una veritable hisenda del regne i un autèntic poder polític.

—Podem dir, però, que la Generalitat catalana i la valenciana eren bessones, o eren institucions molt diferents?

—Eren bessones, però diferents. No hi ha dubtes del caràcter representatiu de la Diputació del General catalana: pagava la justícia, obres públiques, hospital general, encarregava memorials, mapes, història i fins i tot obres d'art, o bé la construcció de la Casa de la Diputació que, curiosament, Felip II va fer aturar i inspeccionar a final del segle XVI perquè temia que els diputats es fortifiquessin contra ell. A la Diputació valenciana, en canvi, li era disputada la representació del regne per la junta d'estaments, a causa dels interessos de l'estament nobiliari i de l'oligarquia de la ciutat de València, que preferien el control polític a través de les juntes d'estaments que no pas per la Diputació, a causa de la important representació municipal que tenia.

—Pel que fa al Regne de Mallorca, el Gran i General Consell era un òr-

gan comparable a la Generalitat, pel que fa a funcions i organització?

—Comparable, però no igual. El Consell és la representació del regne. Primer fou només de la ciutat de Mallorca, però entre final del XIII i començament del XIV es desenvolupen les viles i s'hi engloben. Ciutat i viles són representades per jurats o consellers, amb el predomini de Ciutat de Mallorca. Funcionava com un organisme polític col·legiat amb funcions deliberatives i resolutives i tenia competències en la defensa de l'ordre constitucional i l'organització de la hisenda: ordenant els ingressos —talles i impostos indirectes— i les despeses militars, obres públiques, institucions culturals i beneficència. Proposava lleis al rei i redactava i aprovava estatuts destinats al servei públic. Dins el Consell General hi havia el Consell Menor, una espècie de comissió delegada d'una trentena de membres. El Consell General era consultiu i per reunir-se havia de tenir el permís del governador reial.

—A Perpinyà també hi havia una delegació de la Generalitat. Quina importància tenia?

—Perpinyà era la segona ciutat de Catalunya, després de Barcelona. La seva situació geopolítica, com a territori de frontera, suscitava, fins i tot, un punt de gelosia. Perquè era la part de Catalunya més afectada per les guerres. Va pretendre una Generalitat pròpia, no pas separada de Catalunya, sinó separada de la direcció de Barcelona. Però la monarquia només ho hauria acceptat si els drets de la Generalitat a Perpinyà haguessin pujat als necessaris 70.000 ducats que necessitaven les fortificacions i no a les 12.000 lliures que es treien del Rosselló anualment en aquelles dates.

—De fet, la delegació de Perpinyà era una de les 21 que la Generalitat tenia per tot Catalunya. Quina era la funció d'aquestes delegacions?

—Tenien les mateixes funcions que la Diputació de la seu central, però a l'àmbit local: per tant el diputat local havia d'estar atent al compliment de les lleis i controlar que no es fessin frauds al impostos de la Generalitat. Tenien jurisdicció penal al seu districte i presidien una petita cort amb assessor jurídic i notari, entre més oficials. Per

“El significat original de la Generalitat era ‘comunitat de tots els governats’”

TINA BAGUÉ

tant, tenien funcions fiscals i polítiques.

—**L'articulació en 21 vegueries era un bon sistema?**

—Sí, era un bon sistema. Implicava una articulació territorial diferent de l'organització feudal. A partir d'aleshores, els impostos depenien més de la producció i del comerç que no de l'agricultura. Això es feia d'acord amb una articulació reial pública, enfront de la feudal, superant les antigues jurisdiccions.

—**Per què la Generalitat preferia una organització territorial per vegueries i no per comtats?**

—La Generalitat, per més presència nobiliària que tingués, no volia que la noblesa estigués per sobre del poder públic interestamental que representava la Diputació, fins al punt que a final del segle XVI liquidà aquelles col·lectes, com la de Cardona, que fossin massa dependents dels poders feudals.

—**Cap al final de la guerra dels Segadors la monarquia francesa va intentar restablir la Generalitat al Rosselló. Quines eren les característiques, funcions i objectius, d'aquesta Generalitat?**

—Se'n sap molt poc, però l'historiador Josep Sanabre va explicar que després de la caiguda de Barcelona el 1652 es reorganitzava una altra diputació a Perpinyà. El 17 de juny de 1653 el lloctinent comte d'Hocquincourt rebia instruccions de la cancelleria reial de París de formar a Perpinyà la

Diputació del General. Calgué esperar al 8 de juny del 1654 perquè el nou virrei, el príncep Conti, promogués el restabliment de l'estructura jurídicopolítica. La Diputació de Perpinyà, que hauria preferit la incorporació total de Catalunya a França, segons dissenys de l'advocat Ramon Trobat, acceptava la decisió fins i tot donant per bona la idea divisòria dels Pirineus. Ara bé, la pau del 1659 va significar la dissolució de la Generalitat de Perpinyà. Per decret reial del juny del 1660 es dissolia la Generalitat i els altres organismes jurídics de les vegueries nord-catalanes i es creava el Consell Sobirà del Rosselló.

—**Quines eren les característiques d'aquest Consell Sobirà?**

—Lluís XIV necessitava homogeneïtzar al màxim els territoris de la seva corona i els consells sobirans solien ser la fórmula d'integració dels territoris conquerits per França. En primer lloc, coberts per magistrats autòctons fidels a la monarquia. Amb aquesta estructura podia imposar nous impostos com, per exemple, els de la gabella de la sal.

—**Per què, doncs, tot i haver-la acceptada, posteriorment Lluís XIV va ordenar l'abolició de la Generalitat de Perpinyà i va crear el Consell Sobirà del Rosselló?**

—En suprimir-se els organismes propis de Catalunya el juny 1660, el poder militar va recaure en la governació. Es mantingueren sota control

l'estructura dels veguers i la municipal, i l'administració de justícia passà a mans del Consell Sobirà, que també feia funcions pararlamentàries. Era la instància judicial més alta, feia la inscripció dels edictes reials. Tots els seus membres eren de nomenament reial. Els primers membres, fora del rossellonès Ramon Trobat, eren sud-catalans refugiats de la guerra dels Segadors, com ara Josep Fontanella i Francesc Segarra, que en foren els primers presidents. El Consell Sobirà del Rosselló va ser un instrument eficaç de francesització.

—**Considerem que les actuals generalitats, la catalana i la valenciana, tenen res a veure amb les medievals i modernes?**

—No hi tenen res a veure. Són fruit de la necessitat política del segle XX de trobar una fórmula política apta per a una autonomia fora de qualsevol concepció federal o confederal de l'estat. Són una manipulació política de la història. La Generalitat no era cap poder autònom, sinó que era un poder quasi d'estat: controlava tot el sistema fiscal i l'estalvi del país, les lleis eren parlamentàries i les constitucions legitimaven la resistència política. Les monarquies no eren cap estat constituït, sinó una agregació de territoris sobirans. Les monarquies europees construïdes a base de sang i foc van col·laborar a destruir aquests territoris sobirans i les democràcies europees han legitimat l'actuació militar d'aquestes monarquies.

—**Com expliqueu que aquestes institucions hagin pogut sobreviure a abolicions i a polítiques centralistes?**

—No han sobreviscut. Al País Valencià, a Catalunya i a les Illes van morir el 1707 el 1714 i el 1715, respectivament. Però han estat ressuscitades per interessos polítics, especialment per evitar la república catalana de Francesc Macià que, com tothom sap, va ser sotmès a pressions polítiques perquè renunciés a la República Catalana el 1931. En canvi d'això, Fernando de los Ríos, Marcel·lí Domingo i Nicolau d'Oliver van oferir-li la idea d'una restauració de la Generalitat.

Xevi Camprubí